

Pääsykokeitten relevanssista

■ Seikko Eskola

Professori Matti Viren arvosteli *Tieteessä tapahtuu* -lehden numerossa 5/2012 ankarasti korkeakoulujen pääsykokeita. Hän rinnasti ne lähes arpapeliin, koska ne ennakoivat heikosti opintomenestystä. Virenin lähtökohta on, että tiedekuntaan saataisiin mahdollisimman hyvät opiskelijat. Mutta yhteiskunnan kannalta tärkeintä on saada mahdollisimman hyvät työntekijät, spesialistit eri aloille. Pitäisi saada esimerkiksi tehtävänsä hyvin hoitavia lääkäreitä, eri alojen juristeja, innovatiivisia insinöörejä, taitavia liikkeenjohtajia ja hyviä pappeja. Yhteiskunta ei tarvitse vain hyviä tutkijoita. Pääosa opintonsa päättäneistä meneekin muihin tehtäviin.

Yliopistojen lähtökohta lienee, että hyvin suoritettut tutkinnot ovat myös takeena siitä, että opiskelija hoitaa valmistuttuaan ammatti-tehtävänsä hyvin. Kun vuosia sitten olin mukana järjestämässä pääsykokeita, mieleeni nousi kysymys, onko kuvio noin yksinkertainen. Etsin kasvatustieteellisistä tutkimuksista vastausta, menestyvätkö hyvät oppilaat parhaiten myös koulun jälkeisissä ammateissaan. Hämmästykseni oli melkoinen, kun tuollaista tutkimusta ei löytynyt. Koska kasvatustiede ei antanut vastausta, tein minianalyysin. Mittasin oman vanhan kouluni oppilaitten menestystä koulussa ja elämässä. Käytännössä toteutettavaksi kriteeriksi löysin, että asianomainen on otettu mukaan hakuteokseen *Kuka kukin on*. Valitettavasti tällä kriteerillä tosin kovin monet hyvin menestyneet jäivät analyysin ulkopuolelle. Kerättyäni kirjasta kaikki koulun oppilaat pyysin rehtorilta nähdäkseni asianomaisten ylioppilastutkinnon ja päästötodistuksen.

Vertailun lopputulos oli, että keskinkertaisen koulumenestyksen jälkeen ei parempi tai huonompi pärjääminen koulussa antanut juuri mitään vihjettä, jolla ennakoida asianomaisen hyvää menestystä työelämässä. Joukossa oli

talouselämän huippupaikoille kiivenneitä, joiden keskiarvo alkoi seitsemällä. Vain yksi heistä oli päässyt kahdeksikon puolelle. Kenelläkään ei ollut ollut sellaista kotia, että isän kukkaro olisi voinut auttaa nousua.

En vaadi tälle analyysilleni tieteellisen totuuden arvoa. Mutta ajattelemaan se pani. En tunne tämän hetken kasvatustieteen tuloksia. Mutta julkisuuteen ei ole tullut tietoja, jotka kertoisivat tuloksia koulumenestyksen ja elämässä menestymisen suhteesta.

Näyttää siltä, että ne ominaisuudet, joita työelämässä menestymiseen ja johtoon pääsemiseksi tarvitaan, eivät pääse koulussa esiin. Uskallus ottaa riskejä, esiintyä ja toimia itsenäisesti vastustuksesta ja arvostelusta välittämättä sekä kyky johtaa, esiintyä ja neuvotella eivät näy todistuksessa. Enkä tarkoita menestyksellä vain nousua korkealle organisaatiossa, vaan ennen kaikkea hyvää suoritusta työssä, terveyskeskuskätkärinä keskusten ulkopuolella, lukion opettajana, kunnanjohtajana, kirkkoherrana tai muussa vastaavassa tehtävässä.

Jos saman alan koulutusta annetaan useissa yliopistoissa, jokaisessa tulisi olla erilainen ja alan vaatimia erilaisia kykyjä mittaava pääsykoe. Sama koe kaikkialla on byrokraattisesti mukava, mutta yhteiskunnan kannalta yksipuolinen. Esimerkiksi nykyisillä lääketieteellisten tiedekuntien pääsykokeilla saadaan erinomaisia tutkijoita ja hyviä erikoislääkäreitä, mutta lääkäreitä näyttää olevan vaikea rekrytoida maaseudun terveyskeskuksiin.

Mutta ennen kaikkea: kasvatustieteilijät töihin tutkimaan koulu-, pääsykoe- ja ammattimenestyksen yhteyttä. Ja yliopistot miettimään maailmaa myös tutkijakoulutuksen ja huippu-tutkimuksen ulkopuolella.

Kirjottaja on professori (emeritus).